

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (1985-2023)

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 032 Історія та археологія

Освітньо-професійна програма Історія та археологія

Перший (бакалаврський) рівень

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.
Голова: Світлана МОЦАК
кандидат педагогічних наук, доцент

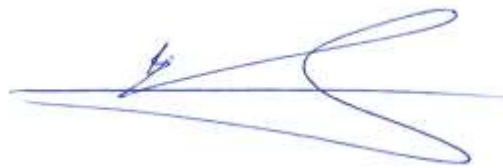
Суми – 2025

Розробник:

Оліцький В'ячеслав Олександрович – кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри історії України,
кандидат історичних наук, доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
		4-й
Семестр		
8-й		
Лекції		
20 год.		
Практичні, семінарські		
26 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Новітня історія України (1985–2023)» є важливою складовою підготовки фахівців із вищою освітою. Вивчення основних етапів новітньої історії забезпечить розуміння майбутніми фахівцями історії національного державобудування, наслідків перебування України в складі СРСР, відновлення незалежності, основних етапів та векторів розвитку самостійної України та боротьби за збереження незалежності у російсько-українській війні, а також сприятиме унеможливленню маніпуляцій на дану тему.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Новітня історія України (1985–2023)» є формування у студентів державницького мислення, розуміння закономірностей суспільного розвитку та політичної культури українців, еволюції форм вітчизняної державності, формування патріотизму та толерантності.

Навчальна дисципліна «Новітня історія України (1985–2023)» входить до переліку вибірових компонентів освітньо-професійної програми.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

- СК 1.** Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
- СК 3.** Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
- СК 4.** Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
- СК 5.** Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
- СК 6.** Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
- СК 9.** Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
- СК 10.** Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
- СК 13.** Здатність аналізувати події і процеси національної історії у загальноєвропейському та загальносвітовому контекстах.
- СК 14.** Здатність визначати місце України у світових та загальноєвропейських процесах і місце Сумщини у загальноукраїнських процесах.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Новітня історія України (1985–2023)» базується на знаннях раніше вивченої дисципліни «Новітня історія України», «Україна в сучасних міжнародних відносинах».

3. Результати навчання за дисципліною

- ПРН 1.** Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 2.** Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
- ПРН 3.** Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
- ПРН 4.** Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
- ПРН 5.** Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

- ПРН 6.** Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
- ПРН 7.** Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
- ПРН 9.** Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- ПРН 11.** Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
- ПРН 12.** Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.
- ПРН 13.** Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
- ПРН 14.** Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
- ПРН 15.** Аналізувати та пояснювати суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.

4. Критерії оцінювання результатів навчання Розподіл балів

Поточний контроль													Разом	Загальна сума
Теми													78	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
Поточний контроль														
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Контроль самостійної роботи													22	
2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	2	2	2		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **78 балів:** участь у **семінарах** – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **22 бали:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає особливості історичних періодів, аргументовано характеризує особливості розвитку державності в задані періоди, показує на карті розташування історичних місць; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає особливості історичних періодів, аргументовано характеризує особливості розвитку державності в задані періоди, показує на карті розташування історичних місць; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає особливості історичних періодів; виконує більшість завдань, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає історичні періоди та форми державності, характеризує особливості їх розвитку, проте неточно відтворює хронологію подій та діяльність історичних діячів; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; з труднощами визначає особливості історичних періодів та характеризує діяльність історичних персон, з допомогою викладача може називати основні термі та поняття, працювати з картою; завдання виконує з помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Новітня історія України» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Новітня історія України» складається з 13 тем, які в цілому висвітлюють політичний, соціально-економічний, культурний розвиток України періоду незалежності

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Україна в період «перебудови» в СРСР(1985-1991)

Спроби радикальної економічної реформи. Фінансова криза і життєвий рівень населення України. Комуністичний режим й загроза екологічної катастрофи в Україні. Поява незалежних громадських структур і розгортання «мітингової» демократії. Криза Компартії України. Початок багатопартійності. Формування Народного руху України. Декларація про державний суверенітет. Політична конфронтація в Україні наприкінці 1990 – початку 1991 рр.

Тема 2. Революція на граніті

Зростання національно-демократичного руху. Роль студентства в суспільно-політичному житті. Початок протесту 2 жовтня 1990 року. Основні вимоги студентів. Хід голодування та роль студентського руху. Реакція влади та суспільства. Вплив на подальший розвиток незалежної України. Формування традиції мирного протесту.

Тема 3. Проголошення незалежності України

Спроба державного перевороту в СРСР. «Акт проголошення незалежності України». Заборона Компартії України. Владний транзит компартійної номенклатури. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України.

Тема 4. Державотворчий процес у 1991-1994 рр.

Складові процесу державотворення. Державотворча діяльність Верховної Ради. Президент України та виконавча гілка влади. Створення української армії. Розбудова судової системи, правоохоронних органів. Конституційний процес у Україні в кінці 80-х – першій половині 90-х років. Кримська автономія.

Тема 5. Економічне становище України в першій половині 1990-х років

Зміни умов розвитку економіки України. Національний банк, податкова служба і митниця. Спроби реформування економіки в першій половині 1990-х років. Роздержавлення і приватизація. Становище у сільському господарстві. Рівень життя населення

Тема 6. Формування ринкової економіки

Стан економіки і напрямки її реформування. Оздоровлення фінансів. Приватизаційні процеси. Перші результати ринкового реформування. Формування олігархічного капіталу. Шляхи здійснення аграрної реформи. Міжнародні економічні зв'язки.

Тема 7. Динаміка політичних сил в Україні в 1995-2000 рр.

Динаміка партійно-політичного життя України другої половини 1990-х років. Парламентські вибори 1998 р. за змішаною системою. Президентські вибори 1999 р. Формування більшості у Верховній Раді. Референдум 2000 р.

Тема 8. Криза режиму Л. Кучми, помаранчева революція та політика помаранчевих сил

«Касетний скандал» і його політичні наслідки. Вибори до Верховної Ради 2002 р. Акція «Повстань України» і наростання політичної кризи. Президентські вибори 2004 р. Початок «памаранчевої» революції. Віктор Ющенко – Президент України.

Тема 9. Виборчі кампанії в Україні

Позачергові парламентські і президентські вибори 1994 року. Вибори до Верховної Ради України 1998 р. Президентські вибори 1999 р. Парламентські вибори 2002 р. Президентські вибори 2004 р. Парламентські вибори 2006 р. Дострокові парламентські вибори 2007 р. Президентські вибори 2010 р. Парламентські вибори 2012 р. Позачергові президентські вибори 2014 р. Позачергові парламентські вибори 2014 р. Президентські вибори 2019 р. Позачергові парламентські вибори 2019 р.

Тема 10. Зовнішньо-політичні орієнтири України в 1995-2013 рр.

Зміцнення міжнародних позицій України в другій половині 1990-х років. Україна і євроінтеграційні процеси. Україна і міждержавні об'єднання на

пострадянському просторі. Відносини між Україною і РФ. Договір з Румунією. Культурне співробітництво з країнами ЄС та Північної Америки.

Тема 11. Революція гідності в Україні та початок російської військової агресії «Євромайдан» і початок Революції гідності. Радикалізація громадянського протистояння. Апогей протистояння. Небесна сотня. Крах режиму В. Януковича і формування тимчасових органів влади. Початок російсько-української війни і її характер. Окупація Криму Росією. Втручання регулярних російських військ на Донбас. Стабілізація воєнної обстановки.

Тема 12. Україна у 2014–2024 роках

Президентські та парламентські вибори 2014 р. Стан економіки. Декомунізація і нова політика пам'яті. Міжнародна спільнота і початок російсько-української війни. Перші спроби урегулювання російсько-українського конфлікту. Угоди про асоціацію і безвізовий режим до країн ЄС. Україна і НАТО. Формування «Слугою народу» владних структур України. Російсько-українська війна і зовнішня політика.

Тема 13. Культура, спорт, релігійне життя незалежної України

Розвиток освіти та науки. Розвиток українського мистецтва. Спортивні досягнення періоду незалежності. Релігійне життя. Українська культура та релігійне життя в умовах воєнних викликів.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.
Тема 1. Україна в період «перебудови» в СРСР(1985-1991)	10	2	2		6
Тема 2 Революція на граніті	8		2		6
Тема 3 Проголошення незалежності України	9	2	2		5
Тема 4 Державотворчий процес у 1991-1994 рр.	9	2	2		5
Тема 5 Економічне становище України в першій половині 1990-х років	10	2	2		6
Тема 6 Формування ринкової економіки	9	2	2		5
Тема 7 Динаміка політичних сил в Україні в 1995-2000 рр.	10	2	2		6
Тема 8 Криза режиму Л. Кучми, помаранчева революція та політика помаранчевих сил	9	2	2		5
Тема 9 Виборчі кампанії в Україні	8		2		6
Тема 10 Зовнішньо-політичні орієнтири України в 1995-2013 рр.	9	2	2		5
Тема 11 Революція гідності в Україні та початок російської військової агресії	9	2	2		5
Тема 12 Україна у 2014–2024 роках	10	2	2		6
Тема 13 Культура, спорт, релігійне життя незалежної України	8		2		6
Разом	120	20	26	2	72

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна в період «перебудови» в СРСР(1985-1991)	2
2	Проголошення незалежності України	2
3	Державотворчий процес у 1991-1994 рр.	2
4	Економічне становище України в першій половині 1990-х років	2
5	Формування ринкової економіки	2
6	Динаміка політичних сил в Україні в 1995-2000 рр.	2
7	Криза режиму Л. Кучми, помаранчева революція та політика помаранчевих сил	2
8	Зовнішньо-політичні орієнтири України в 1995-2013 рр.	2
9	Революція гідності в Україні та початок російської військової агресії	2
10	Україна у 2014–2024 роках	2
Разом		20

7.4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна в період «перебудови» в СРСР(1985-1991)	2
2	Революція на граніті	2
3	Проголошення незалежності України	2
4	Державотворчий процес у 1991-1994 рр.	2
5	Економічне становище України в першій половині 1990-х років	2
6	Формування ринкової економіки	2
7	Динаміка політичних сил в Україні в 1995-2000 рр.	2
8	Криза режиму Л. Кучми, помаранчева революція та політика помаранчевих сил	2
9	Виборчі кампанії в Україні	2
10	Зовнішньо-політичні орієнтири України в 1995-2013 рр.	2
11	Революція гідності в Україні та початок російської військової агресії	2
12	Україна у 2014–2024 роках	2
13	Культура, спорт, релігійне життя незалежної України	2
Разом		26

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна в період «перебудови» в СРСР(1985-1991)	6
2	Революція на граніті	6
3	Проголошення незалежності України	5
4	Державотворчий процес у 1991-1994 рр.	5
5	Економічне становище України в першій половині 1990-х років	6
6	Формування ринкової економіки	5
7	Динаміка політичних сил в Україні в 1995-2000 рр.	6
8	Криза режиму Л. Кучми, помаранчева революція та політика помаранчевих сил	5
9	Виборчі кампанії в Україні	6
10	Зовнішньо-політичні орієнтири України в 1995-2013 рр.	5
11	Революція гідності в Україні та початок російської військової агресії	5
12	Україна у 2014–2024 роках	6
13	Культура, спорт, релігійне життя незалежної України	6
Разом		72

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник. Київ: Академія, 2016.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ ст. К., 2019.
3. Калініченко В.В., Рибалка І.К. Історія України. Ч. 3. 1917–2003 рр.: підруч. для іст. ф-тів вищих навч. закл. Х., 2004.
4. Касьянов Г. Україна 1991–2007: Нариси новітньої історії. Київ, 2008.
5. Кульчицький С.В. Новітня історія України (1953-2023). К., 2024.
6. Мицик Ю., Бажан О. Від трипільців до кіборгів: Коротка історія України. К., 2020.

Додаткові:

1. Карпенко В. Парламент із середини: Нотатки депутата. – К., 1991.
2. Русначенко А. Пробудження: Робітничий Рух на Україні в 1989-1993 рр. – К., 1995.
3. Слюсаренко А., Томенко М. Нові політичні партії України. – К., 1991.
4. Доний О. Студентська революція на граніті. – К., 1995.
5. Ковпак Л. Найближча історія: Україна 1945-2000. – К., 2007.
6. Доний О. Студентська революція на граніті. – К., 1995.
7. Литвин В. Україна межі століть (1991-2000 рр.). – К., 2000.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. (друге видання. Харків, 2018.
9. Касьянов Г. Україна 1991-2007. Нариси новітньої історії. – К., 2008.
10. «Гібридна» війна Росії – виклик і загроза для Європи / Центр Разумкова. К., 2016. Грудень. 91 с.
11. Залізняка Л. Україна між Сходом і Заходом: про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. К.: Шлях, 2014. 168 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.